

Oral History Kosovo

MAHMUT MUMCI İLE SÖYLEŞİ

Priştine | Tarih: 8 Aralık 2018

Süre: 77 dakika

Mevcut kişiler:

1. Mahmut Mumci (Konuşmacı)
2. Ebru Süleyman (Görüşmeci)
3. Donjeta Berisha (Kamera)

Sözel olmayan iletişimin transkripsiyon simgelem sembolleri:

() - duygusal muhabere

{ } - konuşmacı, bir takım işaretler kullanarak bir şeyi açıklamakta

Diğer transkripsiyon kuralları:

[] - anlamayı kolaylaştırmak için metne yapılan ekleme

Dipnotlar, yerellikler, isimler veya ifadeler hakkında daha fazla bilgi tedarik etmek amacıyla konmuş editöryal eklemelerdir

Birinci Bölüm

Ebru Süleyman: Hoş coldunuz.

Mahmut Mumci: Hoş bulduk, teşekkür ederim. Benim anladığım kadar, benimle ilgili sözlü cürüşme yapmak niyetiniz var. Benimle ilgili bilgileri size sunmak istiyorum başta. Ben, resmi adım aslında benim iki adım var, hem Mahmut hem İdris. Bunun böyle oluşunun sebebi doğuma bağlı, dogdugum zamanda, benden önce bi kardaşım İdris abi varımış, ülmiş, onun için sonra tekrarlanmasın aynı ad Mahmut İdris adımı koymışlar ama tam o sebebpten üturi madem bi kardaşım ülmiş beni adımın, banım adımın ilç kısmına kullanmaya başlamışlar, sadece Mahmut geçerli imiş. Sizi pek çok yormayam isimlerle, bu isim meselesinin büle olduguni ben ancak ilk okuli bitirdikten sonra anladım.

Liseye yazılmak için lazım idi doğum kağıdı çıkarmak, belediyede, kayıtlarda hiç bi yerde Mahmut bulunmadi ama şansına benim o zamanki o nüfus memuri bizim bi komşi idi Şeraffettin Salih. O bi vakit dur be dur dedi yavaş sen dilsın dedi İdris, İdris dedi ülmiştir. Şimdi dedi ben seni, dilsın sen Mahmut ben şimdi seni bulurum cirdi kayıtlara hem orda buldi sensın İdris, tam tarihini bilidi, üle halletık o meseleyi. Tam liseye yazılırçez ben da anladım çi Mahmut dilimişim İdris imişim. Bu işi düzelttik ama yaşamamda, hayatımda devamlı içi adle karşı karşıya kaldım. Bütün yakınlarım arkadaşlarım, akrebalarım beni Mahmut gibi bili ama resmi ilişkilerde her yerde adım İdris gibi geçey.

Ebru Süleyman: Bu hatırlati size ailenızı.

Mahmut Mumci: E şimdi doğru. Ben ilgilendim sonra, niçin büle olmuş az önce anlattığım gibi, o sebeplerden ötüri. İdris, sadece İdris kaydı olmasının nedeni da amcam kayıt yaparçe, kendi babasının yani banım dedemin adını tazelemek niyetiyle İdris kayıt yapmış a Mahmud'i hiç yazdırmamış. Neyse bu olay 10 Eylül 1947'de olagelmiş çünkü odur benim doğum günüm, doğum tarihim.

Ben burda Priştine'de bi esnaf ailesinde dogmuşım. Babam, dedem, bunlardan daha önceki aile fertleri da ya ticaretle ya da zanaatle ugraşmışlar. Benim babam hem zanaatle hem da toprakle ugraşmış. Tarlalarımız varımış, hayvanlarımız varımış. O eski tarz hayati taa 1968 yılına kadar sürmüş. O zaman sonra Priştine'de hayvanların evlerde tutulmasına bi yasak kararı çıkmış, üleyse uzaklaştırmışlar. Sadece dükkande, saraç dükkanında rıskını kazanmaya devam etmiş hem çocuklarını büyütürmüş.

Ebru Süleyman: Demek saraç imiş zanaati?

Mahmut Mumci: Babam saraç imiş. Esasen Priştine’de ben da hatırlaym çocukluğumda, Priştine çok tanılık bi esnaf, zanaatlılar merkeziymiş. Bazi eski verilere cüre deylar çi bi vakıt 250 düçan varimiş esnaftan ama benim yaşadığım dönemde, çarşıda en fazla bulunan zanaatlılar imiştir; saraçlar, kundracılar, terziler. Bu zanaatlıların önde gelenleri saraçlarda imiş bizim aile, Mumcılar. Ayakkabıcılarda, kundracılarda ise imiştir Strajalar en az dörder beşer dükkan varimiş bu zanaattan.

Ebru Süleyman: E diverebilir mısınız o insalar için şimdi ne bilmezlar saraç ne demek? Nedır bu zanaat?

Mahmut Mumci: E şimdi bu saraç zanaadi, doğrudan doğruya hayvanların koşularıyla uğraşan bi zanaattır. Yani hayvanları arabaya koşturmak için gereken ekipmanları {gülümsüyor} bu günkü deyimle yapan ve satan ustalar imiş saraçlar. Onlar deri kullanımı işlerinde. Halka dedikleri boyundurak {eliyle gösteriyor} yerine yapaymışlar, ata binmek için, eyer o zamanlarda kaltak denilirdi. Başlıklar, dizginler bütün ne gerekirse hepsi varimiştir. Hatta bende çocukluğumun büyük bi kısmını babamın yanında çırak gibi geçirmişim. Büyük bi kısmını dil da üniversitenin üçüncü yılına kadar babama dükkande yardım etmişim.

E üçüncü yıla varınca o zaman banım yolum belli oldu. Yarısından fazla fakülte dersi bitti. Oldukça da iyi bir, başarılı öğrenciydim. Onun için mecbur oldum ayrılam dükkandan. Sadece üniversite devam ettim. Üniversitede başarılı bi öğrenci olduğumdan dolayı, üniversite bursi kazanmış idim. Aynı zamanda Doku bilimi dersinde de yardımcı asistanlık yapıyordum. Öyle ki şansım iyi gitti, fakültenin son döneminde hiçbir maddi zorluk çekmemiş idim. Biraz o dönemlerde saraçlık zanaadi da vazgeçilmeye başlanılmış idi. Çünkü kalktı Priştine’den arabalar, beycirler, diğer hayvanlar ne varidi onun için saraçın yaptıkları da gerekli dil idi pek o kadar.

Ebru Süleyman: Dedenizi hatırlay mısınız? İdris dedenizi.

Mahmut Mumci: Eh şimdi aile şeceresine {gülümsüyor} gelince ben dedemi hatırlamaym ama isim olarak hem ilgilendiğimden dolayı ailemizin ben yedinci kuşak, erişebildiğim bilgilere cüre burda Priştine’de yedinci kuşağın temsilcisiyim. Benden sonra da banım çocuklarım var yani sekiz kuşak bi tarihımız var burda Priştine’de.

Net olarak, nerden buraya colmuşlar tam bilgi yok. Çeşitli rivayetler var ama sekiz kuşak burda Priştine’de.

Ebru Süleyman: Demek sekiz kuşak Priştine’li?

Mahmut Mumci: Evet. Şimdi benim babam Mehmet, Mehmet’in babası İdris, yani benim resmi adım olan. İdris’in babası da Mehmet, Mehmet’in babası da Aguş imiş. Aguş’tan sonra da, da bi Ahmet var. Üle sıralama yapılıncı, ben yedinci kuşakyım.

Ebru Süleyman: Anneniz?

Mahmut Mumci: Annem, o da bi eski Priştine ailesinden. Esasen annemin ailesi karışık bi ailedendir. Annemin babası, Yakova asıllı... nerde kaldık? Annemin dediğim gibi baba tarafı Yakova asıllı, anne tarafı ise Prizren'den. Bercüzan hanım, gelin olarak Priştine'ye gelmiş 1907 yılında.

Ebru Süleyman: 1907'de?

Mahmut Mumci: 1907'de. Onlar zaten bu Üsküp'ten annemin ailesi. Babası Sadık, dedesi Hayrullah. Onlar da 1904'ünde mi beşinde mi Üsküp'ten buraya yerleşmişler, Priştine'ye.

Ebru Süleyman: Siz 1947'de doğmuşunuz, demek 1950'lerde çocukluk döneminizi Priştine'de geçirdiniz. Hatırlay mısınız birazçik o dönemi? Mahalleleri?

Mahmut Mumci: Hatırlamaz mıyım? Hatırlamaz mıyım? Bizim ev Priştine'nin eski mahallelerinden Yeni Meytepler Mahallesi da denilirdi çünkü eski ilk okul Vuk Karadžić'in etrafında bulunan bi sokak idi. Hatta o sokaga Kanlılar Mahallesi da denilirdi. Hem tam o Kanlılar ailesinin oturduğu evin önünde büyük bi boşuk varmişti.

Ebru Süleyman: Hancı ev imiş o Kanlılar ailesinin?

Mahmut Mumci: Bize karşı, Suna'nın altında orda. Orda büyük bi boşluk varmıştır Narka adı geçirdi. Bitevi mahallenin çocukları orda toplanırdık. Bütün sokakta yabancı hemde hiç yogimıştır. Hepsi Priştine'li, Türk asıllı. Sadece iki tane bi Karadağ'lı bi Sırp ailesi varmıştır. Bütün cibi hatırlaym, bizim sokaga meyteplerden sonra girdikten sonra sağ taraftan yukarı doğru en peşin varmıştır Abdurahman ve onun kardaşı iki ayakkabıcı ustaları imiştir. Sonra 50'li senelerde, 56 - 57'lerde Türkiye'ye göç ettiler. Onların komşuları imiştir Kemal Şaban, Meto Bayraktar okulun son müdürlerinden. Türk okulu son müdürlerinden... Kemal Şaban'ın varidi da iki kardaşı. Naim, şaiirimiz öldü, şaiirimiz, çocuk şaiirimiz. Bide Ahmet kardaşı varidi.

Onlardan sonra Yanova'dan gelen orda yerleşen bi aile varidi, Bikliçler, Hasim aco. Onların üstünde varidi Cüzade ince. Cüzade ince o yalnız bi erken dul kalan bi kadın idi, onun iki kızı varidi, Hatice ve Hamdiye. Ki bunlardan şimdi çoğu sağ değil, öldiler. Sadece bu Cüzade hanımın bi kızı Hamdiye var Priştine'de ama mahallede o evde dil. Onların üstünde varidi Şemsi abey, Şükriye ablayla beraber yaşardı. Onların çocukları imiştir Faruk, Celal hem Süvey. Süvey eczacı olmuş idi, rahmetli oldi o da. Celal hem Faruk onlar daha Priştine'dedir ama mahallede diller başka yere taşındılar orda. Ondan sonra imiştir Şemsi abeyin amcası Ahmet efendi. Ahmet efendinin var imiştir dört tane oğlu, çocuğu. Birisi savaşta ölmüş, hatta halk kahramanı...

Ebru Süleyman: Hancı savaşta?

Mahmut Mumci: İkinci dünya savaşında, partizan gibi savaşırken 1943 yılında katledilmiş, Zeynel.

Onun diğer kardaşlari Kemal, dogramaci imiştir. Daha bi kardaşi Bedri o da dogramaci imiştir hem şerafetdin. şerafetdin da başta andıgım belediyedeki nũfus mũdũrũ. Evet, adımın ip ucunu bulan kişi. Bizim ũstũmũzde Faik aco varimiştir. O da ayakkabici imiştir, o da Tũrkiye'ye gũç etti. Onlardan sonra Maçkaların evi gelirdi. Maçkaların varimiştir Cemile hanım hem Vezire hanım. Bunların ikisi, bi kızıardaş alt katta bi kızıardaş ũst katta eski bũyũk evleri varimiştir. Tũrk gibi Osmanlı evlerinden.

Ebru Sũleyman: O vakıt bũtũn mahalle ũle mi imiş? Eşci evler?

Mahmut Mumci: ũle ũle hepsi.

Ebru Sũleyman: şimdi nedir Elena Gjika'nın yanında...

Mahmut Mumci: O Kocadişlerin evi.

Ebru Sũleyman: O Kocadişlerin evi ona benzeydilar demek?

Mahmut Mumci: Biraz da kũçũk, o kadar bũyũk dil ama ona benzeyen evler varidi. Zaten şimdi bizim bũtũn o sokakta eskiden kalma sadece iki tane ev kaldi. Bitane Cũzade incenin evi, onun unukasi [torunu] Pleorat oturi orda. Bi de sokagın sonunda kũřede şaçir'in, rahmetli şaçir Toygar'in evi, onun anasi şamile hanım varidi. Bide şaçir bi ogli, şaçir'in şimdi daha hanımı hem çocuklari orda yaşay. Emel, Abdũlrahman, Ercan onlar daha gũn bu gũn orda yaşay.

Bunlar sokagın bi tarafi sağ tarafi. Karşi tarafta yine yukardan aşari gelirsek en başta imiştir Tanıklar'dan bi aile. İki kardaş imiştir onlar da, Usta Halit hem kardaşi onlar da ayakkabici imiştir. Kundraci dũkkanleri varimiştir. Onların altında Zaim'lar varimiştir. Onlar daha ordadırlar, orda kalırlar ama eski evleri çok bũyũk bahçeleri varidi hem çok interesant bi evleri varidi ama maalesef yıktılar, yeni yaptılar. Orda varimiştir Feta aco hem Ferat.

Ebru Sũleyman: E neydi interesant o ev için, arkitekturasi mi?

Mahmut Mumci: Arkitektur açasından bilhassa o evin ben hatırlaym ufak içe ciderdik eve bazan orda, sonra çok enteresant işlemeli tavanlari varimiştir ama ne yazık citti, citti... Onların altında varimiştir Hayrullah efendi. O imiştir din adami, hafuz, Hafız Hayrullah. Çok durgun, sakin bir zat idi. Onun da var idi iki çocugi, İsmail ve İbrahim. İkisi da rahmetli oldi. Bi toruni var Vedat, ev onların daha ama şu an orda yaşamaylar Tũrkiye'de yaşaylar. Gidip geliyordular şimdiye kadar ama son bi kaç senedir hiç uğramaylar Tũrkiye'den.

Ebru Sũleyman: Çocuklugunuzi bu mahallede ceçirdiniz?

Mahmut Mumci: Bu mahallede. Bisũri arkadaşlarım varimiştir orda. Nice başlarsın aşardan biçeret Yanovalıların varidi Atif, Edip, Erdem, Mazhar, İsak. Bunlar hepsi bi evden. Sonra onlardan daha yokari sokagımızda Arnavut asıllı olan bi aile varidi Vrshevc. Skender Vrshevc, ki onlar daha ayni o evdedir ama onlar da çok erçen taşınmiş oraya ũyle ki aramızda her zaman yalnız Tũrkçe konuşurduk. Gũn bu

gün da {gülümsüyor} aynı Türkçe çünkü zaten şimdi o sokakta sadece Skender hem biz varız eskilerden. Bi de Skender'ın bi komşilari Nozalar'dan var {anlaşılma} Aliş aconun toruni.

Daha yukarda şte, o Kanlıların arka dedığım mahallede, boşlukta iki aile varımiştir. Binçeler, bi kısmi o evin, Binçeler daha orda barını, orda yaşay. Kemal, Ümrân hem İskeder. Bide daha bi kızkardaşlari var Masume hem Suzan onlar Danimarka'da şu an orda yaşaylar. Kemal banım sınıf arkadaşım imiştir okulda. Şte büle... O Yanovalılardan biraz önce saydığım onlar hepsi Türkiye'ye gitti. Onlar varımiştir Hakki aco, dedeleri Mazhar'ın, o banım boydaşım idi ve sınıf arkadaşım.

Ebru Süleyman: Hanci sene citmişlar onlar?

Mahmut Mumci: Onlar 1956'sında. Zaten göç 55 yılında başlamış idi daha 55 yılında Türkiye'ye göç etmeler başlamış idi. 55 - 56 - 57 bu üç yıl en fazla en yoğun olan seneler. Çok interesanttır banım ilk okuldan 1. Sınıftan bi fotografım vardı. O fotografta bi 40 öğrenci kadar var. Bu 40 öğrenciden sadece on ikisi burda kalmış Priştine'de, diğerleri hepsi Türkiye'ye göç etmiş.

Ebru Süleyman: Siz hanci sene başladınız okula?

Mahmut Mumci: Ben okula 1954 yılında başladım.

Ebru Süleyman: Demek 54 yılında sınıfta 40 öğrenci varidi.

Mahmut Mumci: 40 kusur öğrenci varidi. Evet. 1. Sınıf 54 - 55, 54'te 40 kusur kişi idik sınıfta, 42 ama 55'te göç gitti öyle ki 2. Sınıfta belki de yariya düştü o sayı. Tam bilmeym ama çokluguni hatırlaym daha, bilim burda olanlari. İlk okula yazıldım Meto Bayraktar, yeni okul açılmış idi. Hem orda 40 dil da daha fazla öğrenci sayısı varidi. İlk öğretmenim idi İsmail Siçan ya da Aksoy, iki soyadlari varidi ama Siçanlar ailesinden olan bi insan idi. Sonra bir gün geldi bi öğretmen yaptılar bi liste kim nerde oturi. O listeye göre yari sınıfı boşalttilar bizi taşıdılar Vuk Karadžić'a o zaman.

Ebru Süleyman: Demek ilk Meto Bayraktar'da başladınız sonra Vuk Karadžić'a.

Mahmut Mumci: Evet, orda devam ettim 1. Sınıfı orda bitirmişim. İkinci sınıfı için bi sınıf açmışidilar Gimaziyelerde, bu günki lise, Sami Frasheri lisesi. O zaman da Miladim Popoviç idi. İlk okul öğrencisi, içinci sınıfı orda bitirdik. Öğretmenimiz da o sene iki öğretmenimiz vardı. Naim Şaban bir, sonra o askere gitti onun yanına Behice hanım gelmişti. Sonra üçüncü seneye yine okulumuzi değiştirdilar, bütün sınıfı eski Teknik okulu, Lovac dedığımız bi yer var onun karşısında İnternatta orda. O da bu gün Belediye arşiv binasi. O da Osmanlı'dan kalma bi bina.

Ebru Süleyman: Teknik okulu nedir şimdiçi o beyaz binanın yanındaçi arşiv binasında mi?

Mahmut Mumci: Evet evet, o eski, arşiv binasında orda. Orda o zaman okulun adi Miladim Popoviç idi. Üle ki orda 3. hem 4. İlk okulu orda okudum. Ordaki öğretmenimiz idi Müberra. Müberra hoca, öğretmen idi şeyden Mitrovica asılli idi ama kocasi bi siyasetçi adami idi, görevli olarak Priştine'ye

taşınmış idilar sonra bizim ügetmenımız idi. Ondan sonra Meto Bayraktar'da beş, alti, yedi, sekiz ondan sonra lise. Liseden sonra üniversite.

Ebru Süleyman: E bu 55 yılında ne başladı göçler, 55 - 56 yılında ne daha fazla cittilar, niçin en fazla insanlar cideydilar burdan?

Mahmut Mumci: Valla biz o zamanlarda oldukça küçük olduğumuzdan dolayı tam nedenlerini anlayamaydık neden. Herhalde biraz tahmin edeydik o citti, bu da cidey ama sonraki gelişmelere göre sonraki bilincin oluşmasına dayalı doğrudan doğruya yapılan baskı. Çok iyi bilinen ve çoklugunun hayatını karartan bi olay vardı o zaman. Güya silah saklıyan aileler varmış ve onların bireylerinde zorla silah toplama girişimleri yapaydilar. Burda çok eziyetler çeken halkımızdı. Dayakle da, parayle da bütün bu baskılardan dolayı mecbur olmuşlar. E niye Türkiye soraylar. Bir, başka kimse kabul etmemiş, çünkü o zaman sadece Türkler göçe kalkmamış, aralarında Türkiye'ye gidenlerin aralarında Arnavut ailelerden da var, Türkiye kabul etmiş. Burda şimdiki bazı bilgilere, bilinen bilgilere göre Yugoslavya, o zamanki Yugoslavya ve Türkiye arasında güya bi anlaşma imzalanmış ve bu imzalan anlaşmaya dayalı izin verilmiş. O da bi hem göç etmek hem bütün varlıklarını satıp yada brayıp öyle çırıl çıplak adeta bir şekilde taşınmaya mecbur kalmışlardır.

Ebru Süleyman: Zaten bu ailelerin çoğunlugunun varmış herhalde tarlarari şeyleri onlar hepsi devletleştirilmiş.

Mahmut Mumci: Evet, hepsi kanunlaştırılmış sözde ama bu da bi çeşit baskı. Yaşam tarzlarına müdahale edilmiş, zorla diyelim eskiden kalma adet olan *ferece* kaldırılmış. Okullarda dine karşı baskı yapılmış o zaman var olan Camilerin yarısından fazlası kapalı mağzalar, bilmemneye dönüştürülmüş ki insanları kendi dininden uzaklaştırma niyetiyle falan.

Ebru Süleyman: E o vakıt 50'lerin başında insanlar nasıl ciyınidi insanlar? Ferece mi takaydilar?

Mahmut Mumci: Valla, banım hatırladığıma kadar, 51 - 52 yılına kadar Priştine bayanlari fereceyle cezerdi. Aralarında nadir olsa da açık olanlar varidi ama yerli eski halk oturan onlar genelde fereceyle gezerdi. O zaman sonra 51- 52'de zorla kaldırıldı, yasaklandı ferece. Ferece kalkti sadece kim isterse başını örtebiliyordu. Bu sadece sonra yavaş yavaş bakarken, okullardaki durumu incelerken o zaman anlayamadığımız bazı baskıları görüyoruz. Örneğin diğer dersler arasında mecburi ders olan Sırpça vardı. Haftada hemen deye her gün. En az üç ders vardı. Hatta zayıf Sırpçe dilinden, zayıfı olanların, zayıf noti olanların sınıfı kaybetme mecburiyeti vardı, seneyi kaybetme mecburiyeti vardı. Sırpçeyi iyi bilmediğinden dolayı.

Ebru Süleyman: Demek derslerin çoğunlugu Türkçeydi hem Sırpçe demek dil cibi ekstra.

Mahmut Mumci: Şimdi ilk okulda, sınıf öğretmenliği döneminde sadece bi Sırpçe ders varidi. Diğerleri Türkçe olidi. Tek öğretmen olduğundan dolayı, tek öğretmenli ama ilk okula gidince sözde kadro yokluğundan dolayı bi sürü dersleri Sırpçe okumak mecburiyetinde idik. Mesela kimya, fizika, resim, o zaman güzel yazı diye bi ders vardı, o dersi da Sırp öğretmenleri bize verirdi.

Ebru Süleyman: E mahallede sabi içez herhangi bi çıkardığınız oynardınız herhalde. Bunlari hatırlay mısınız?

Mahmut Mumci: Tabi, çocuk olacaksın da sokakta oynamayacaksın {gülümsüyor} öyle bişey olmaz, tabi oynardık mahallede, çocuklarla, aramızda çeşitli oyunlar. Oynardık saklambaç {gülümsüyor}, oynardık sırçalılarle fanta yada bazen sırçalılar yerine kozlarla [ceviz] da oynardık. Sonra beş taş bi oyun varimiştir... alti taş varimiştir, bi kuyu açılırdı, belli bi uzaklıktan taşları hepsini kuyuya isabet eden oyini kazanırdı. Ondan sonra derecik bi oyun varimiştir, oni oynardık. Özel olarak Ramazan ve Bayram için karpit patlatırırdık. Bu da o narkanın ortasında bi ufacik kuyucuk açılırdı. Onun içine bi metal kutu, konserve kutusu yerleştirilirdi, karpit koyulurdu sonra onu ateşlerdik, gürültü yapardı...

Ebru Süleyman: E o karpit nedir?

Mahmut Mumci: Karpit barut, ham barut yani işlenmemiş barut gibi. Üle derdik karpit patlatma. E o zamanlarda sık sık mahalle çocuklari toplanıp etrafi gezerdik. Giderdik tavuk bahçeye, Gırmı'ya. Tavuk bahçeden daha önce varimiştir Strlişte derdik orda, ateş alanı. Ordaki bi, biz o zamanki andığımız, hem şey imiştir orasi, teferiç yeri kasabalıların, sık sık oraya çıkardılar bayıra, bayır adi denilirdi. Esasen o dönemdeki Priştine'nin dört Teferiç yeri varimiştir, teo bir bayır, ikinci tavuk bahçe, üçüncü Gırmı, bide derdinci bu günki dediğimiz Dragodan, oraya da Çingene bağlığı denilirdi, oraya da Teferiç için aileler çıkardı.

Ebru Süleyman: E napardınız Teferiç için?

Mahmut Mumci: Şte Teferiç denildi mi, bu günkü modern ismiyle pikniğe, piknik hesabi yani. Yemekler hazırlanırdı, taşınabilecek yemekler, çay, kahve falan içilirdi.

Ebru Süleyman: Çaylar o vakit *semaver*lerden mi ?

Mahmut Mumci: Semaverde hem ateş ta yakılırdı, ateş ta yetiştirilirdi. Çay benim hatırladığım kadar hemen her evde içilirdi, en az bi defa günde. Müsafirlar geldi mi bazen sonra içi da gereğine göre ama bir gün muhakkak çay içilirdi. Evet. O bizim mahallede bütün evlerin büyük bahçeleri varimiştir. O bahçelerde çeşit çeşit çiçek, çeşit çeşit ağaç yetiştirirdi. Sonra bunların arasında özel bi yer çüşk diye adlandırılırdı, orda oturulurdi, keyif orda çekilirdi. {gülümsüyor}

Ebru Süleyman: Çüşk bahçede mi?

Mahmut Mumci: Yapılmış inşa edilmiş tahtadan falan, orda oturulurdi, bahçenin ortasında ya da bi kenarında falan ama bi ev bahçesiz, çiçeksiz yok imiştir.

Ebru Süleyman: Demek o zaman çok daha cüzel imiş kasaba eşçiden.

Mahmut Mumci: E şimdi şeyyapabilirsiniz büle, bizim o sokakta meyteplerden sonuna kadar, Rijeka

sokagina kadar, orda sekiz bu taratan da on {sayiyor}, 18 ev varimıştır, bu gün citsak sayalım 30'a çıkar. Demek hepsinin büyük bahçeleri varimıştır, rahat oturulurdi, geniş alanlar. Evler da büyük imiştir, üle küçük ev yokimıştır.

Ebru Süleyman: İlk okuli bitirdiniz ondan sonra liseyi?

Mahmut Mumci: İlk okuldan sonra liseye kayıt oldum.

Ebru Süleyman: Liseyi nerde okudunuz?

Mahmut Mumci: Priştine'de.

Ebru Süleyman: Ama hanci lisede?

Mahmut Mumci: Şimdiki daha bu gün Sami Frasheri adını taşıyan lise, orda okuduk. O zaman Miladin Popoviç idi, sonra değiştirdilar Miladin Popoviç yerine Ivolorar Ibra. E ondan sonra son ismi Sami Frasheri.

Ebru Süleyman: E bütün bu vakıtlarda liseye cideysınız hem babanızın düçaninde işleydiniz.

Mahmut Mumci: Evet. Liseyi bitirinceye kadar devamlı babamın yanında çıraklık yapmışım.

Ebru Süleyman: Babanızın düçani nerde idi?

Mahmut Mumci: Eski çarşıda.

Ebru Süleyman: Divan yolunda ürtili çarşıda?

Mahmut Mumci: Eh ürtili çarşıya ben yetişmemişim çünkü 46 - 47 yılında yıkılmış ama var olan bilgilere cüre Çarşı Camisinin hemen altında.

Ebru Süleyman: Çarşı Camisinin altında imiş?

Mahmut Mumci: Divan yoluna dogri o çikmazda, ordaki o boşluk. Üç tane şey varimış, üç caddeli {elleriyle anlatıyor} kapali çarşı. O kapali çarşının bitiminde da varimış bi şadırvan, şandıvandan sonra yine üç sokak daha kuzeye doğru giden sokaklar ki bunlar hepsi zanaatlıların düçanleriymiş orda.

Ebru Süleyman: E bu şadırvan durmay gari herhalde yok gari?

Mahmut Mumci: Yok, yok yok. Bu şadırvan şimdi o meydan heykelin bulunduğu meydana o heykele çok yakın bi mesafede imiştir. Bu zanimca şadırvanın kalıntıları 1960 yılına kadar mevcut idi, orda idi. Sonra çevre düzenlemesi yapıldı, çarşı yıkıldı, o eski izler kalktı. O eski çarşının bölümünde bazı bilgilere göre bi ara Priştine'de 200 kusur zanaatçi dükkani varimış. Belirli yerlerde belirli zanaatlar icra

edilmiş. Mesela varımış ayri kovaçlar çarşisi, kovaçlar dükkanleri deyelim ya da saraçlar, terziler. Hepsi bunlar kendi branşlarına göre dagılık yerde.

Ebru Süleyman: Nerelerdeymiş bunlar mesela? Terzilerin?

Mahmut Mumci: Terziler... şimdi kapli çarşidan çiktin mi kuzeye dogri giderken birinci sokakta imiş kundraci hem saraçlar. İcinci sokakta bu zanaatlardan başka terziler daha yoğunda varımış orda a üçüncü sokak biraz daha yandan eski uzor dükkanı varımıştır, oraya çıkan bi sokak. Orasi imiştir ipçiler sokagi, ipçi dükkanleri varımış orda.

Ebru Süleyman: E sizin babanız düçani nerdeymiş eşçi çarşida dediniz?

Mahmut Mumci: Eski çarşida, orda benim çocuklugum çirak gibi geçtiğinden dolayı bi sokak eski çarşi, ismi da öyle geçerdı eşçi çarşi onların hep bütün sahiplerini hatırlarım. Şimdi o...

Ebru Süleyman: E şimdi nerde düşer şimdi o?

Mahmut Mumci: Şimdi o eski çarşidan tek kalan bi yer var Kosova Meclis binasının ve Sosyal Sigortalar Kurumu'nun altındaki orda bi eski sıra dükkanler var. Şimdi birinci dükkan kuyumci, ondan sonraki dükkan bi avukat galiba, sonra var orda bi kahve şimdi bu Bölükbaşların Barış galiba tutay o kahveyi. Ondan sonra eski haliyle olan tek bi dükkan var kundraci, o da Strajalara ait olan bi dükkanlıdır. Son sahibi İrfan rahmetli oldı şimdi kiralık olarak devam edi başka birisi o işi.

Ebru Süleyman: Demek o eşçi çarşidan ne kalmış bi tek o...

Mahmut Mumci: Eşçi çarşidan sadece tek o düçan duri orada. E ubi taraftan devam o Divan yolunun başlangıcından aşari yukari, orda da dükkanların çoklugu duri orda ama sahipleri işlenilen zanaat değışik. Bu düçanların karşısında varımıştır bi Han, Bitli Hani derdilar. Bitli sokagi yanında çeşme da varımıştır bitli çeşmesi. Çarşinin büyük bi kısmi ordan su alırdı. Ya ordan ya da Çarşi Camisinin yanındaki şadırvandan. Eskiden kalma o şadırvan daha duri.

Ebru Süleyman: Hatırlay mısınız o Hani?

Mahmut Mumci: Hatırlaym, hatırlaym. O Han 1956 yılında yıkıldı. Onun yerine da yaptılar şimdiki o ProCredit bankanın binası nedir orda.

Ebru Süleyman: Se buni divermiş idi bana dedem, onun babasının imiş o Han, orda işleymiş.

Mahmut Mumci: Olabilir ama ben Han gibi hatırlaym, hatta bilim varımıştır o şey Bitli sokagina girmezden bi giriş Han'a {elleriyle anlatıyor} kapilarle hem büle bi kemerle imiştir o giriş ordan, ordan içeriye cırrırdı e içerde boşluk varımıştır arabalarle colurdılar pazar cünleri şeyleri. E sonra içi katli imiştir, üst katında varımıştır ordalar, ne alırdı otururdi insanlar, yatırdı kalkardı orda. Altında da mağazalar, depolar cibi kullanılan yer.

O Divan yoluna bakan kısmi hanın, orda varımiştir fıçı. Fıçı yapan bi usta, hatta bizim bi okul arkadaşımız İbrahim varidi, Kataroz derdik onların dükkani orda imiştir. Onlara komşi varımiştir bi kebaçılar orda. Eşi çarşıda bu ipçiler sokagina başlanırken orda varımiştir bi Sinagoga, yani çarşıda sadece Priştinelilerden, Türklerden hem Arnavutlardan başka Yahudilerin da dükkaneleri varımiştir. O zaman benim hatırladığıma kadar ben kendim bilim bi iki yorganci dükkani, bi saatçi dükkani, iki tane terzi da bilim, Kara Kuşeviç, Naşko Yahudi saatçi imiştir. Pırılıçeviçlerden onlar da Yahudi asıllı bi aile onlar terzi imiştir. O çarşıda yetişen bunlar, var olanlar yani eski esnaf.

Ebru Süleyman: E o Sinagok tam nerdeymiş?

Mahmut Mumci: E şimdi o Sinagok, bugünkü meclis var, meclisin arka girişi nedir, ya da en büyük girişi orda, tam onun karşısında imiştir. O Sinagoga şey olmadı yani, o kısım yıkıldıktan sonra Sinagogayı başka yere taşıdılar. Hem gün bu gün daha durur o Sinagoga yeri değiştirilmiş, Eminciklerin evi olan yer, Etnoloji Müzesi bu gün, o müzenin önünde o Sinagoga taşınıldı oraya, orda duri da.

Ebru Süleyman: E bu Yahudi aileleri gari herhalde citmişler burdan?

Mahmut Mumci: Yahudi aileleri hem duyumlarıma göre İkinci Dünya Savaşından sonra burda var, savaşı burda geçirenler çok aileler varımiş, Yahudiler. O da eski yerliler tarafından gizlenmiş, korunulmuş. Bazileri da Alman istilacılar tarafından toplanıp, kamplara gönderilmiş. Üle e sonra 1947 yılında sanımca İsrail devleti kurulduktan sonra yavaş yavaş gitmeye başlamışlar. Ben hatırlarım varımiştir Tavuk bahçenin üstünde Yahudi mezarlığı derdik bi yer. Mahalleden bize pek uzak olmadığından dolayı sık sık giderdik oraya. Varımiştir bi belkide sayısını tam bilmeyim ama muhakkak 10 - 12 büyük mezar lahey [lahit] gibi. Giderdik onun üstünde {gülümsüyor} güneşlenirdik, soyunurduk yatırdık o şeylerin, taşların üstünde. Hem Yahudi işareti olan hem yazı İbranice yazılmış yazılar varidi ama şimdi artık bilmem duri mi onlar orda durmay mi. Bi ara duymış idim ki bi üç - dört tane mezar kalmış hem orasını büle {elleriyle anlatıyor} koruma altına almışlar ama görmedim.

Ebru Süleyman: Şimdiçi nedir bu bokserler kulubi ne deylar o neymiş peşinden?

Mahmut Mumci: Şimdi orası Sırbia döneminde, Sırp - Hırvat Krallığı döneminde yapılan bi bina. Hem orasıdır spor merkezi gibi yapılmış. Orda çeşitli spor oyunları icra etmek için bi yer, spor salonu gibi yapılmış. Ki savaştan sonra da geçlere kadar oranın o Sokolhanenin şeyi sahibi imiştir Priştine boks kulübünün, onlar orda devam ederlerdi alıştırmalarını. Ki Priştine'nin spor açısından en iyi netice alan spor dalı boks imiştir. Bi zamanlarda ben hatırlayım Yugoslavya'nın defalarca şampiyonu olan Radnički kulubi imiştir ismi. Orda başarılı boksör olan bi kaç tane kasabali varımiştir. Mehemet Ali Türbedar, İbuş Çolak mesela diğerleri arasında. Bırklaç varımiştir bi tane o ağır siklette, yere sermeyeni yok imiştir, çok başarılı boksör idi.

Ebru Süleyman: İnterasant demek boks Priştine'nin spori imiş.

Mahmut Mumci: Sporda en iyi netice alan Priştine şey imiştir, boks. 50 - 60 - 70'lere kadar sonra

80'lerde bi gerileme dönemi. E 80'li yıllarda sonra güreş kuruldi Priştine'de ilk olarak güreş kulübi kuruldu. Hem güreşte hızlı hızlı büyük ilerlemeler yapıldı, hatta dünya şampiyonu yetiştiren bi klüp oldu Priştine kulübi, güreş kulübi, serbest güreş. Akdeniz şampiyonu varidi. Bu şeyleri bilim çünkü kuruluşundan da kuruluş meclis üyelerinden biriydim ben o zaman. Hatta başkanlık ta bi iki dönem yaptım. Onun için iyi neticeleri aldık.

Ebru Süleyman: E ugraştınız mi siz da?

Mahmut Mumci: Ben güreşte dil, idareci gibi sadece {gülüyor} aktif olarak dil, güreşçi bi görünümüm yok.

İkinci Kısım

Ebru Süleyman: Ben duydum çi siz okulda çok isla bi öğrenci imişsiniz. Ondan sonra da nasıl karar verdiniz okuyasınız TIP? Ne zaman karar verdiniz büle bişeye?

Mahmut Mumci: Valla, doğrudur iyi öğrenci idim. Severdım okuli, severdım dersleri. Tek bir manam varidi, kusurum varidi, yazım çok kötü imiştir {gülüyor}. E şimdi doktor neden olmama söz konusu iken evde banım bi amcam vardı. Ağır verem hastasi idi, o zamanlarda verem hastalari tam gerekli ilaç bulunmadığından dolayı hem uzun yaşıyordular yavaş yavaş hem ağır yatalak hastalar idi. Onun çektiklerini hatırlarken, hatırlaym bu gün gibi lisede birinci sınıftayken Türkçe dersinde bi yazili yoklama varidi o zaman derslerde. Türkçeden yazili yoklama dersinde konumuz idi "Ben ne olmak isterim?" orda ilk olarak bu fikrimden, doktorluk geçti onunla ilgili yazım hem bi daha da o düşünceden ayrılmadım, ayrılmadım... Üniversiteyi bitirdikten sonra 40 yıl Priştine'de doktor gibi çalıştım.

Ebru Süleyman: Üniversiteyi nerde okumuş idiniz?

Mahmut Mumci: Ben üniversiteye başladım Belgrad'ta, birinci, ikinci, üçüncüye kadar Belgrad'ta okudum sonra Priştine'ye döndüm.

Ebru Süleyman: O zaman burda açılmış idi Medicina.

Mahmut Mumci: Açılmış idi o zaman sonra o esasen aynı yıl Priştine'de, ben yazıldığı yıl Belgrad'a aynı yıl Priştine'de da açıldı ama Aralık ayında Priştine'de açıldı, e ben Eylül ayında Belgrad'a yazılmış idim onun için devam ettim. İyiydi orda o şey, oldukça başarılı öğrenci idim Belgrad'ta da.

Ebru Süleyman: Nasıl idi orda hayat, Priştine'den Belgrad'a citmek? Orasi da büyük...

Mahmut Mumci: Valla Belgrad çok cazip bi yer idi çok iyi bi merkezdi. Çıkaçak yerleri, görülecek yerleri bol bol vardı, güzeldi. Sonra o dönemde 1968'inde büyük bi studentler arasında bi kalkışma olmuş idi dert - beş gün sürmüş idi o şeyler, demostracia...

Ebru Süleyman: Siz orda mi idiniz tam?

Mahmut Mumci: Yok, şey Nisan ayında olmuş idi o olaylar ben Eylül’de gittim. O olaylardan sonra çok olumlu girişimler yapıldı eğitimde, üniversite eğitiminde, bilhassa üniversitelerde çocuklara, şte studentlere kalacak yerler yurtlar yapıldı. Bazi da haklar tanıldı. Örneğin trafikte kullanılan arabalar çok cüzi bi ücretle istediğin yere gidiyordun. Yemek açısından imalathaneler yurtlarda yapıldı. Oldukça kaliteli bir standart seviye yaratıldı.

Ebru Süleyman: Demek siz tam o seviyeye yetiştiniz.

Mahmut Mumci: Yeni, ilk kullananlardan {gülümsüyor} yararlananlardan biriydim.

Ebru Süleyman: Üç yıl demek Belgrad’ta yaşadınız.

Mahmut Mumci: Evet, esasen iki yıl, üçüncü yıl sonra buraya.

Ebru Süleyman: Varidi mi orda da Yugoslavya’nın başka yerlerinden öğrenciler?

Mahmut Mumci: Varidi, o zaman o TIP’ta 500 kadar öğrenci varidi. Bu 500 öğrencinin arasında bütün Yugoslavya’dan varidi öğrenciler. Kosova’da o dönemde 50 öğrenci idik biz Belgrad’ta fakültesinde kayıtlı, Kosova’dan.

Ebru Süleyman: Tanışı miydınız?

Mahmut Mumci: Tanışdık, muhabbetimiz varidi. Görüşürdük, sonra dernekler varidi.

Ebru Süleyman: Priştine’li miydi hepsi onlar da?

Mahmut Mumci: Priştine’li hepsi dil bütün Kosova’dan ama varidi Priştine’li da varidi. Bi Priştine’li en çok görüştüğüm ve oturduğum kişi aynı generacia Goran asıllı Selahattin Kaykuş varidi. Onunle ama başkaları da varidi en fazla onunle görüşürdüm. Benden da önce gidenlerden varidi Nusret, Nusret Ziyabeg, varidi İskender Çıtak. Sonra tanıdığım ben interesant o zaman Belgrad’a gittiğimde Arnavutçe’yi pek o kadar bilmezdim. Çünkü okulda ya Sırpçe ya Türkçe. Sadece büle mahallede hep Türkçe başka dil konuşulmazdı zaten. İnteressantır mahalleye ilk gelen göç başladıktan sonra, ilk gelen Arnavut asıllılar onlar hemen Türkçe öğrendi ve bizimle Türkçe konuşurdular. Yavaş yavaş gidenlerin sayısı artınca, gelenlerin sayısı da arttı üleyse biz Arnavutça öğrenmeye başlamıştık. E ben bazen Arnavutça söz konuşulurken biraz nükte yapıyorum, diyorum “Ben Arnavutçe’yi Belgrad’ta öğrendim”, “Nasıl?” E deym büle yurttayken odada kaldığım iki arkadaşım onlar ne Sırpçe ne Türkçe bilmiyordu {gülümsüyor} Arnavutçe mecbur idik konuşalım.

Ebru Süleyman: Kaç yılında ne dediniz dündünüz Priştine’ye yeniden?

Mahmut Mumci: Priştine’ye 72 yılında dündüm. 1972’de.

Ebru Süleyman: O seneler Priştine değışmiş idi, moderleşmiş idi da çok.

Mahmut Mumci: E şimdi 72’de belki de Priştine’nin İkinci Dünya savaşından sonra en parlak dönemi o 70’li seneler idi. Bunun öyle oluşunun sebebi da muhakkak politik açıdan. Çünkü o zaman bazı anayasa değışiklikleri olmuştu ve demokratikleşme adında bazı olumlu değışiklikler yapıldı ki bunları hepimiz hissetmeye başlamıştık. Hatta biz Türk azınlığı gibi en parlak dönemimizi, çok enteresanttır bi taraftan edindiğimiz bazı haklar oldukça iyi oldu örneğin basın, Tan çıkmaya başladı, radyo programları, hatta iki program kuruldu, birinci program, ikinci program. Sadece tek bir sorun ne varidi biraz bu defa şimdi Arnavutlardan baskı yapılıyordu “Türkçe okula gitmeyin.” Okullarda {Gülümsüyor} kadro yetişmeye başladı, öğrenci sayısı azalmaya da başladı.

Ebru Süleyman: Niçin citmeyesınız?

Mahmut Mumci: Şimdi Sırp nacionalizmi ezilmeye başladığında bu bi taraftan filizlenmeye başladı başka bi milliyetçilik. Ki bu milliyetçiliğin etkileri bizim eğitimimizde çok olumsuz neticeler verdi. Bence.

Ebru Süleyman: E demek belçi Kosova’yi da homojen cüstermeye çalışıdı.

Mahmut Mumci: Buna belki de özümleşme olayı diyebiliriz. Zoraki bi durumlar vardı. Nitekim dediğim gibi en fazla olanak olan bi dönemde şte televizyonda program, radyoda program, basın, bazı eğitim için kitaplar bile yeni kitaplar hem çıkarıldı hem Türkiye’den yardımcı gereçler getirildi, o bir. Sonra kültür alanında Türkiye ile çok yakın iş birliği yapılmaya başladı. 1970’li yıllarda devamlı en azen ayda bir sanatçı gelirdi, ya da bir tiyatrocunu hatırlıyorum. Çok sevinirdik. Bütün tanıdığımız, bildiğimiz sanatçılar Emel Sayın’dan başlarsın, Kadri Şarman’a kadar çeşitli sanatçılar hepisi müsafir olmuştır. Muazzez Abacı, Kadri Şarman, Emel Sayın daha kimler kimler varidi yav. İnci Çayırılı, Barış Manço daha geçlerde o da gelmiş idi bi defa.

Ebru Süleyman: Bayagi kültürde eğitimde canınlılık varimiş o vakıt.

Mahmut Mumci: Evet evet.

Ebru Süleyman: Hatta kıyaslarsen belçi şimdiden bile daha canlı cüzüğü.

Mahmut Mumci: Daha zengindi, daha zengindi... Daha göz kamaştırıcıydı. Çünkü o gelen sanatçılar tek biri gelmiyordu, komple ekibiyle geliyordu. Sorun olurdu yer bulasın konsere gitmek için ya da onlar bazen yemekli konserler yapardılar Hotel Grand ya da başka bi yerde. Çok zor bilet temin edebilirdin.

Ebru Süleyman: E o zamanlarda hiç tatile cidey miydınız? Yugoslavya’da var idi daha büyük bi özgürlük seyahat etmek için galiba.

Mahmut Mumci: Odur doğru, iyi hatırlattınız şimdi. Daha ilk okul döneminde belediye tarafından eğitim müdürlüğünce organize edilen tatiller varidi. İlk olarak ben hatırlaym daha birinci sınıfı bitirdim, bir aylık tatil Gırmı'ya gitmişim ama o zamanki Gırmı'ya gidiş belli bi yerde kamp kurulmuş idi çadırlı kamp. Sabah erken gidiyorduk, akşama dönüyorduk. Küçükler, daha büyükler o zamanki çadırlar çok büyük çadırlar idi, büyükler bazen kalıyordu geceleyin ama biz küçükler düneydik. Öyle ki o gezme, tatil yönünden erken başlamış bi fırsattı. Sonra bikaç yıl sonra Gırmı'dan sonra başka yerlere da gitme olanağı çıktı. Mesela Kaçanik'ta bi yer yapılmış idi. Kamp yeri. Brezovica'da, Deçan'da.

Ondan sonra dışarı da, başka yerlere da gitmeye başladı. O zaman ilk olarak denize bu örgütlemelerle nasip olmuş idi cidem, o da 1957 yılında şeye gitmiştik Split yanında Dugirat diye bi yer varidi. Burda Priştine tren istasyonunda iki vagona. Vagonlarla direkt taa Split'e kadar götürdilar. Split'ten sonra vapura ilk defa, ilk defa denizi gördük, ilk defa Priştine'den öyle uzak bi yolculuga gittik. Aramızda trene da ilk defa binenler varidi o zaman. E gitmiştik orda o bi yer varidi Dugirat, Homis'a yakın. Orda o zaman bir ay süreydi bi devre. Ondan sonra bi sene taa Pula'da kampüs kurulmuş idi, Pula'ya gitmiş idik orda.

Çocukluğumuzun belki de en eğlenceli olayları bu tatildir, gezilerdir. Adet imiştir o zaman lisede son sene iken bütün Yugoslavya'yi gezme turu düzenlenirdi. Gezerdik. Hatta bilem hatırlaym o, biz dördüncü lisede iken, bizim arkadaşlarımız hepsinin genelde maddi durumları pek o kadar iyi dilidi {gülümsüyor}. Sonra hepimiz gidebilecek bi potansiyeli yoktu. Napalım nolalım, nasıl bi çare bulalım, benim aklıma düştü, duydum ki hastanede varidi bi Abdül telefon centralda işlerdi, telefoncu imiştir, bağlantıları sağlardı. Ondan duydum ki lazım imiş bi telefon kablosu için bi kanal kazılsın.

Sonra düşündüm biz yapabilir misik oni, biz en iyi en güçlü çağımızda 17 - 18 yaşlarında falan. Gittim sonra soraym sınıfta büle büle deym ben bulim bi iş, işler misiniz kabul eder misiniz? Evet diyen, hayır diyen, yok bilmem ne sonra dur dedim ben bidefa gidem verilar mi bize o işi soralım. Sonra kalktım cittim ben hastaneye. Hastanede buldum varidi bi şey Rüstem Statovci bili o finans işleriyle meşgul bi kimse. Cütürdi o Abdül beni buna. "Bak dedi bununle, konuş bu adamle". Sonra cirdim ben o adama dedim büle büle, var bi bilgimiz çi siz lazım bi şey, kanal açasınız. O varidi orda o polikliniga nerde stomatologia şimdi, ordan çocuk hastanesine bi kanal lazım idi, bi 150 metro. Duydum dedim, biz dedim lazım cidelim ekskurziyaya 24 çisi dedim, a dil idik o kadar 18 kişi idik sınıfta, dedim sadece dört - beş kişi gidebili, diğerlerinin yok paraları durumları müsait dil. Eğer dedim bi şey katkıda bulunurseniz iyi olurdu. Biz kazalım o şeyi kanali, bi maddi yardımda bulunun. Durdi bakti "Yapabilir misiniz?" dedim "Yaparsık, muhakkak yapasık" Sonra da birini ben aldım, bikaç kişi. O zaman bizim sınıfta varidi epey güçlü büyükler {gülümsüyor} varidi Çamil Vlahinja, Emin Mecihan, Hamdi Begoli, İbrahim, Mürteza, ben, Recep Şlek hepimiz, ben en ufagi idim, ben en ufagi idim. Cittik yalnız cürsün çimlersık nesik.

Sonra dedik şte bak, biz colursuk buraya sabale kazarsık, kuşluktan sonra idi derslerimiz, kuşluktan sonra derse gideriz. E sonra citmiş konuşmuş müdürle, o vakit idi bi Sogoviç tanıık bi doktor demiş, "Ver işi onlara." Başladık, kazık o kanali, bir hafta on gün hazır vala çalıştık, 15 o 150 metro kanali. Cideydık çantayle, çitaplarla sonra ordan dogri okula, hayde. Üç - dert saat, kazaydık cideydık. Sonra orda verdilar nice bu cün hatırlaym 150.000 dinar. O vakitçi o rakamda. Bilim çi hepimize ne cittik, bi

üç çışi colmadi, 18'den bi 15 - 16 çışi işledık, düştı 12şer bin dinar alalım. E ekskurziya için lazım idi 600'er dinar üdemek. Üdedık e kusur kaldı cep parası. E şte bi iyi anılardan biri, işedık, kazandık, gittık gezdık, bitevi Yugoslavya'yi gezdık, gördük.

Ebru Süleyman: E sınıfınızda hep andınız erkeklerin adlarını kadınlar da varidi?

Mahmut Mumci: Yooo, bayanları da aldık işlesin. Bayanlardan o zaman bizde lise sonda vardı Aliye Muyko, varidi Leman Safçı, varidi Nermin Bayram, varidi İğbal Cinci, varidi Cemile Mümin, varidi Sebiha Hüdaverdi, Meliha Spahi, Nazan Geli, Nazan Kurteş şimdi. Daha kimler varidi ya? Behar varidi bi Prizren'li banım simpatiyam. Daha ne varidi? İşte 18 kişiydik orda.

Ebru Süleyman: Sonra Yugoslavya'yi ne zaman cezdiğiniz trenle mi nasıl?

Mahmut Mumci: Trenle trenle. Burdan çıktık Belgrad'a, burdan başladık ceceyle. Sabah yetiştik Belgrad'a. Belgrad'ta bütün cün dolandı yok taş meydana, yok kale meydana, yok o hayvanat bahçesi.

Ebru Süleyman: İlk çez o vakit mi çıtmiş idiniz Belgrad'a?

Mahmut Mumci: Yok ben daha önce da bi fırsatım varidi gitmiş idim, bilidim Belgrad'i. Ondan önce ilk olarak 1963 yılında birinci lisede iken, cidey misik tatila? Cideysık. Neye cideysık? Bi sene önce idik biz Pula'da bu belediye götürmüş idi Pula'ya. Nasıl cidelim? O zaman çıktık hepimiz, şte ne ilgilendidik beş arkadaş, üye olduk Ferialni Savez. Aldık o karneleri, o karnelerle sonra bulduk çi adresasını Banjola Vesalina numara 6 {gülümsüyor} adres o, şeyde, Ferialni Dom, Pula'da. Bi yazışma yaptık, rezervacia yaptık, bi ön ödeme yaptık gitmek için. Sonra o şeyle varidi yüzde yetmiş beş indirim biletler için. Beş kişi 14 - 15 yaşlarında iken kalkıp burdan Pula'ya gittik ki o daha hazır 1500 kilometre varidi yol. Beş kişi. İçi hefte oturduk orda sonra dündük. Ondan sonra hemen her sene cideydik başka bi yere, yaz oldi mi toplanıdık o Ferialni Savez'te hem gezeydik.

Ebru Süleyman: E nedir o neye dediniz ne üye olmuşsunuz?

Mahmut Mumci: Şte o Ferialni Savez üle deytiler bu Yaz Tatilciler Birliği gibi, Ferie...

Ebru Süleyman: Şimdi gari yok...

Mahmut Mumci: Tatilciler birliği, yazcılar birliği falan öyle... 63'ünde ilk defa gitmiş idik. Ondan sonra 64'ünde Belgrad'ta bi konser oldi. Balkaniada deytiler. O zaman varidi Türkiye'den ilk katılımcı o Tanju, Okan Tanju mi varidi? Tanju Okan, Erol Büyükburç, hem Zaliha bu üçü gelmiş idi. Sonra biz biraz görgü edındık o Ferialislarla tatila ne gittik, gidelim mi o Belgrad'a koncerte? Yani aynı çıkardık o karnelerimiz varidi, yalnız şte o karnelerle toplandı, çıkardık bilet, bidık trene hem Belgrad'a. Bütün gün gezdik Belgrad'i akşama konsere, taş meydana idi o konser. Buluştuk bu şarkicilerle Türkiye'den. Onlar da şaştı, Belgrad'ta Türk çocuklar, sonra diverdik yok biz Belgard'li dilsık, diverdik çi Priştine'den, ordan colduk. Sonra cene akşama saat onıçide trene bindık, dündük, Priştine'ye, Kosovapolje'ye.

Ebru Süleyman: E o vakıtlarda Priştine'yle karşılaştırırçez bu başka yerleri, diğer yerler cüsteri miydi çok daha değişik?

Mahmut Mumci: Valla o 70'li yıllarda Priştine çok hızlanmış idi. Çok değiştirdi görünüşünü, durumunu. İsterse yeni inşaatlarla isterse üniverstenin kuruluşuyla. Birçok ilerlemeler gözle görülür ve kabul edilir, takdir edilir bazı değişmeler oldu, olumlu değişmeler. Bilhassa bu yapılan siyasi değişmelerden sonra. Anayasa değişiklikleri 1971 yılında Kosova'nın siyasi statüsü değiştirdi, eyaletten bölge oldu. Adeta bi Cumhuriyet düzeyine gelmiş idi o zaman. Hissettik o olumlu değişmeleri. Deym şte herşey eye gitti tek bir olumsuz şey öğrencilerin sayısının azalması oldu.

Ebru Süleyman: E hatırlay mısınız ilk ne zaman televizya coldi, buna benzer şeyler kasabada başladı yaygınlaşsın?

Mahmut Mumci: Eh büle {ellerini birbirine çarpıyor} hatırlaym. Burda Priştine'de ilk defa, televizyon programı 1960 yılında seyredildi. O da vesile idi Roma'da, İtalya'da Olimpiyat oyunları varidi. Hem Olimpiyat oyunlarının futbol, final maçını naklen yayın yapıldı. O vakit bu Çarşı Camisinin yanında varimiştir bi büyük samoposluga, şimdi orda bi parking gibi duri bi yer. Orda o samo poslugada Rifat Macir idi şef o şeyin, alışveriş merkezinin. Nerden etmiş ne yapmış, cetirdi bi televizya koydi o camliga orda. Antenayi da Caminin minarenin doruguna koymış idi, Yastrebac'a dogri çevirmiş idi antenayi hem orda yüzlerle desan, belki de binlerle insan toplandı baksın maçı. 1960 yılında, ilk televizya... Sonra iki - üç yıl için genişledi, programlar da daha kaliteli başladı olsun. Burda yapıldı verici istasyonları, ilk verici istasyonu kolejde yapıldı falan.

Ebru Süleyman: Ondan evelli radyo herhalde?

Mahmut Mumci: Evet radyo.

Ebru Süleyman: Başka bişeyler hatırlay mısınız?

Mahmut Mumci: E şte bunları hatırladım, başka nerden tutturam ne tutturam bilmeym yav...

Ebru Süleyman: Resmiye ablayla ne zaman tanıştınız?

Mahmut Mumci: Eh ben Belgrad'tan fakulteye buraya nakil olunca, orda tanıştım. Öğrenci gibi, student gibi. Beraberliğimiz ordan başladı 1972 yılında. 74 yılında evlendik. O evlendiğimiz zaman o yeni mezun olmuş idi, iki gün sonra evlendik. Ben birkaç ay sonra mezun oldum. Sonra burda ikimizin 85 yıl hizmetimiz var sağlık alanında. Hem sağlık alanında hem diğer alanlarda da aktivite göstermeye her zaman özendik, görüştük. Öyle ki o şey, ona fırsat çıkmış idi olumlu, yaptığımız işten memnun kalanlar varidi, öyle ki müdürlük yaptı Sağlık Evinde Priştine'de. Ben da çalıştığım birimde Göğüs Hastalıkları Dispanserinde baş hekim konumunda idim, 30 sene, 33 sene hatta, baş hekim. A orda 37 sene çalıştım, şeyde Göğüs Hastalıklar Dispanserinde.

Sonra son savaştan sonra yine elimizden geleni her taraftan yapmaya çalıştık. İşte partıda etkin idik. Sonra bi teklif geldi daha doğrusu bana teklif edildi, ilk kurulan Başbakanlık, bi bakan lazım idi Türkler versin. E o zaman sonra Türkler, aynı şeyden diğer azınlıklardan da başladılar onlar da bi bakan. Şimdi iki bakan yokmuş nasıl olsun karar cetirmişler bi mandatta, yarı mandati Boşnaklar, yarı mandati Türkler yapsın. Şimdi o ilk Boşnaklar bi aday verdi, sonra o Boşnaklarla seçilen o bakan, Sağlık Bakanı, başbakanlıkta pek o kadar da olumsuz bi, olumu bi iş yapmamış mi ne bilmem, azledildi. Kısa bi süre sonra azledildi. Sonra otomatikman sıra bize düştü. E sıra ordan burdan nerden teklif bana geldi. E sonra ben da dedim lazım ise formal bakanlık yapalım, kabul edebilirim ben ama lazım ise hem bakan olmak hem hancı bişe iş yapmak o zaman dedim ben Resmîye'yi teklif edeym çünkü onun daha fazla bu organizatif işlerle görgüsü var. İşte savaştan önceki Dom Zdravlja varidi işte Sağlık Evi 1500 işçisi varidi. 200 kusur doktor varidi orda, e sonra o müdürlük yaptı, üç mandat müdür imiştir. Olumlu aldılar buni, hem sonra Resmîye'yi bakan yaptılar, Sağlık Bakanı.

Ebru Süleyman: E hatırlay mısınız biraz ceriye dünelim, 70'lerden biyerde 80'lerde mi idi ne vakit başladı demostracia burda olsun? Hancı sene idi?

Mahmut Mumci: Evet 81'de.

Ebru Süleyman: O vakit nasıl var idi mi büle tencion genel olarak baktığımızda?

Mahmut Mumci: Varidi. O zaman o şey Sırp adeta çıldırmıştı hem büyük baskılar yapıyorlardı. Kesinlikle çokluğu fonksiyonda olanları azletmek, bilmemne yapmak. Çok zor şeylerdi ama tam o dönemde ben ihtisas nedeni dolayısıyla ben burda dilidim. Zagreb'te idim ihtisas için. Oraya gitmişim ama o tesadüfen da tam o zaman da ilk mandatına seçilmiş idi müdür gibi Resmîye. E çok büyük zorluklar varidi onun o sonra gelidim arada sırada şte durum nedir ne dildir. Duyaydım çok kötü günler idi o günler. Milliyetçilik son haddına son safhasına çıkmıştır. Sırp milliyetçiliği.

Ebru Süleyman: Ondan sonra 90'lar...

Mahmut Mumci: Eh şte 90'li yıllarda onlar şeyaptılar Sırp azlettiler, bütün Arnavutların kazanılmış haklarını azlettiler. Anayasa değişiklikleri yaptılar, o değişikliklerde bütün kazanılanları sil baştan yaptılar ama şte direndiler, biz da şte direndik {gülümsüyor} edebildığımız kadar. Savaş döneminde zorunlu olarak Türkiye'ye gittik, orda kaldık bi üç ay kadar. Orda daimi kalma fırsatımız varidi, kalmadık, dündük.

Ebru Süleyman: Göç etmek zor...

Mahmut Mumci: Zor...

Ebru Süleyman: Şimdi Priştine'desınız?

Mahmut Mumci: Şimdi Priştine'de altı yıldır emekli oldum ama yine de tam boşta dilyim. Haftada bir Kaçanik Sağlık evinde, danışman doktor gibi gidiyorum. Var olana Göğüs Hastalıkları vakaları

sonuçlandırılmayan durumlara, ben konsultan gibi gidiyorum, danışman hekim gibi gidiyorum. Bazen gerektiğinde çağırıyorlar hafta içinde de belirli terminin dışında da gidiyorum, gereğine göre.

Ebru Süleyman: Çok teşekkür, Mahmut bey.

Mahmut Mumci: Rica ederim.

Ebru Süleyman: Herşey için, hikayeleriniz, hafızanız mükkemel bişey hepsini diverdınız. Teşekkür vaktiniz için da.

Mahmut Mumci: Rica ederim, ben aynı zaman da özür dilemek ta istiyorum sizinle bu görüşmeyi gerçekleştirmeye anlaştığımızdan sonra bi hazırlık bişe yapamadım. Öyle bazi olaylar oldi evde, onun için yapamadım se ve bi sürü resmım var onlari getirmek niyetım varidi ama kismet dilimiş.

Ebru Süleyman: Olsun. Başka zaman.